

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ДІАЛЕКТНИЙ ТЕКСТ ЯК ДЖЕРЕЛО ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЙ»**

Вітальне слово директора Інституту української мови НАН України доктора філологічних наук, професора П.Ю. Гриценка

23–24 березня 2015 року в Інституті української мови НАН України відбулася Міжнародна наукова конференція «Діалектний текст як джерело лінгвістичних студій». У конференції взяли участь провідні вчені Національної академії наук України, університетів України й академічних та університетських центрів Білорусі, Норвегії, Польщі, Росії.

Виступ директора Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України академіка М.Г. Жулинського

Доктор габлітований, професор Університету Марії Кюрі-Склодовської (м.Люблін, Польща) Ф.Чижевський

Учасників заходу на відкритті конференції привітали: директор Інституту української мови НАН України доктор філологічних наук, професор **П.Ю. Гриценко**, голова Українського комітету славистів, академік-секретар Відділення історії, філософії та права НАН України академік **О.С. Онищенко**, директор Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України академік **М.Г. Жулинський**, а також професори **Л.Л. Касаткін** (Росія), **Ф. Чижевський** (Польща), **В.М. Курцова** (Білорусь) та **Т.П. Льоннгрєн** (Норвегія).

Доповідь професора В.М. Курцової (Центр досліджень білоруської культури, мови та літератури НАН Білорусі)

Доповідь головного наукового співробітника відділу сучасної російської мови Інституту російської мови РАН доктора філологічних наук, професора Л.Л. Касаткіна

У ході конференції було відзначено, що в сучасній гуманітаристиці зростає увага до автентичних джерел інформації, цінність яких для науки полягає в забезпеченні отримання точних знань. Помітною тенденцією останніх десятиліть, як підкреслив професор П.Ю. Гриценко, є «покриття» значної території України збірниками текстів діалектного мовлення. У зв'язку з цим постають проблеми, пов'язані з призначенням таких текстів, їхнім евристичним потенціалом, опрацюванням, параметризацією, формами зберігання тощо.

Завідувач відділу історії та граматики Інституту української мови НАН України член-кореспондент НАН України В.В. Німчук

Надзвичайна важливість конференції, як неодноразово наголошували її учасники, зумовлена сучасними потребами інтенсифікації гуманітарних досліджень та їх роллю в державотворчих процесах. Тому цілком закономірним є те, що **Президія НАН України**, зокрема президент НАН України **Борис Євгенович Патон**, приділяє цим питанням окрему увагу. Під час конференції було підкреслено особливе значення міжнародного проекту «Загальнослов'янський лінгвістичний атлас» (докладніше про це: <http://www.nas.gov.ua/UA/news/Pages/contents.aspx?ffn1=ID&fft1=Eq&ffv1=1837>), у реалізації якого активну участь бере Національна академія наук України (і передусім Інститут української мови НАН України). Діалектне мовлення було й залишається одним із найбільш цінних джерел для вивчення мови, культури, генези та взаємодії слов'ян на різних етапах їхньої історії, – підкреслив академік НАН України О.С. Онищенко.

Доповідачі виокремили об'єднавчу місію наукової зустрічі для представників різних наукових шкіл, а також визначальну роль діалектів у витоках національної мови. Сучасні діалектні тексти, як вважає директор Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка академік НАН України М.Г. Жулинський, обґрунтовано порівнюють з літописанням як історико-літературною творчістю.

Директор Інституту української мови НАН України доктор філологічних наук П.Ю. Гриценко та завідувач відділу української мови Інституту українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України кандидат філологічних наук Н.В. Хобзей

Більше сорока наукових доповідей, виголошених на пленарних і секційних засіданнях, було присвячено, серед іншого, розгляду таких питань, як

1) прийоми аналізу діалектного тексту як джерела діалектологічного опису та можливість виявлення в діалектних текстах раніше не відомої лінгвістичної інформації;

2) актуальність інтерпретації діалектних свідчень у широкому культурному контексті (міжгалузевий характер діалектного тексту як джерела наукових студій);

3) методологія і засади створення діалектних фонофондів, текстотек і звукових атласів; способи репрезентації інформації в зібраннях діалектних текстів;

4) параметри первинної обробки фонотексту й діалектного тексту для мовних комп'ютерних фондів;

5) дослідження мовного ландшафту, його динаміки та іншомовних зв'язків крізь призму діалектного тексту.

Зорієнтованість на глибокий аналіз автентичних текстів діалектного мовлення сприяла відкриттю чималої кількості структурних елементів українських говірок, виявленню ареалів поширення багатьох мовних явищ, про які до теперішніх досліджень не було належної інформації. Наукова інтерпретація віднайдених мовних елементів, процесів і явищ стала переконливою ілюстрацією значного за обсягами інформаційного потенціалу діалектних текстів, що вможливорює об'єктивне і глибоке наукове відтворення історії української мови, інтерпретацію явищ структури й норм сучасної української мови, неупереджене наукове пояснення зв'язків української мови з іншими слов'янськими мовами.

Доктор філологічних наук, професор
Навчально-наукового інституту української
філології та соціальних комунікацій
Черкаського національного університету імені
Богдана Хмельницького Г.І. Мартинова

Керівник Західнополіського ономастико-
діалектологічного центру Інституту філології
та журналістики Волинського національного
університету імені Лесі Українки (Луцьк),
доктор філологічних наук, професор кафедри
історії та культури української мови
Г.Л. Аркушин

В Україні створено чималу базу транскрибованих діалектних текстів – окремі регіони (серед яких – Київщина (зокрема, Чорнобильська зона), Черкащина, Полтавщина, Східна Слобожанщина, Гуцульщина, Буковина та інші, а також українські анклавні території інших держав) представлено спеціальними виданнями.

Демонстрація діалектного фонофонду Інститут української мови

Значний інтерес учасники конференції виявили до створеного в Інституті української мови НАН України **діалектного фонофонду** – зібрання аудіозаписів із 410-ти населених пунктів України – та способів інтерпретації наявної у фонофонді інформації. Водночас, доповідачі поінформували присутніх про локальні фонофони в університетських центрах України та аналогічні зібрання автентичної мовної інформації в інших країнах.

Підсумком роботи міжнародної наукової конференції стало прийняття **ухвали**, в якій було відзначено наявність широкого, проте досі мало використовуваного евристичного потенціалу діалектних текстів для розв'язання проблем мовознавства, літературознавства (насамперед текстології та едичії), фольклористики, етнографії, історії слов'ян та вивчення міжмовних зв'язків. У зазначеному документі також підкреслено необхідність розширення українського діалектного фонофонду зразками усного діалектного мовлення з усього обширу української мови. Це є особливо актуальним у час глобалізації та стрімких геополітичних, економічних і соціокультурних трансформацій. Крім того, в ухвалі наголошено на потребі поглиблення теоретичних текстологічних досліджень в українській діалектології, які дають чимало

цінної інформації для удокладнення свідчень лінгвістичних атласів та словників діалектної та літературної мови.

Зібрання діалектних текстів з українських говірок

За результатами заходу учасниками було запропоновано провести у квітні 2016 р. міжнародну наукову конференцію, на якій розглянути, серед інших проблем, стан вивчення та збереження мовної спадщини Чорнобильської зони.

За матеріалами Інституту української мови НАН України

Матеріали опублікували: Прес-служба НАН України